

VIZUÁLIS RÉSZKÉPESSÉG-FEJLESZTÉS DISZLEXIÁSOK IDEGENNYELV-TANÍTÁSÁNÁL

FOREIGN LANGUAGE TEACHING FOR STUDENTS WITH DYSLEXIA – VISUAL SUBSKILL DEVELOPMENT

JUHÁSZ VALÉRIA¹

Az integráció és ezen belül is az inkluzív nevelés szellemiségének alapja, hogy a különböző képességekkel rendelkező tanulókat a lehető legnagyobb mértékig együtt neveljük a közoktatásban. A rész-képesség-zavarral küzdők eredményei jobbak lesznek, ha a többségi tanulókkal együtt tanulhatnak, és nincsenek elkülönítve. A tanulmányban részletezem a diszlexia fogalmát, tüneteit, és bemutatom ennek komplex problémakörét, mely a különböző rész-képességek zavarának együtteséből adódik. A diszlexiások komplex rész-képesség-fejlesztéséből jelen írásban csak a vizuális fejlesztéssel foglalkozom, és bemutatok pár feladatot, amelyekkel a diszlexiások ezen rész-képessége fejleszthető idegennyelv-órákon is.

Kulcsszavak: idegennyelv-oktatás/tanulás, integráció, inkluzív nevelés, diszlexiások, rész-képesség-fejlesztés, vizuális azonosítás/differenciálás, memóriafejlesztés, koncentrációfejlesztés, szerialitás-fejlesztés

The aims of the theory of integration and inclusive education are that students with different skills and competencies should be taught together as much as possible in public education. The achievements of the students with learning disabilities are better when they study together with their typical peers. In this paper I define the notion of dyslexia, list its symptoms and write about its complexity arising from subskill disorders. Next I focus my attention on the development of the visual subskill and present some exercises with which it can be improved in foreign language classes.

Keywords: second language teaching/learning, integration, inclusive education, dyslexic students, subskills development, visual identification/differentiation, memory development, concentration development, seriality development

BEVEZETÉS

Az iskolai integráció magával hozza, hogy a tanároknak jóval szélesebb módszertani repertoárral kell rendelkezniük a munkájuk során, mert a különböző képességű gyerekek különbözőképpen képesek ugyanazt az információt feldolgozni. Az inkluzív oktatás nem azt jelenti, hogy a különböző képességű tanulókat együtt tanítjuk, azaz nem pusztán integráció, hanem azt, hogy az oktatás egyénre szabottabb, azaz a tanulók differenciáltan, a szükségleteikhez igazítva kapják a feladatokat mind minőségileg, mind mennyiségileg (JUHÁSZ 2014).

---

¹ JUHÁSZ Valéria
egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék
6725 Szeged, Boldogasszony sgt. 6.

Kutatások bizonyítják, hogy a tanulási nehézséggel küzdő tanulók normál iskolában, azaz integrált/inkluzív környezetben jobb teljesítményt nyújtanak (MESTERHÁZY 1998). A hazai pedagógusképzésben még nincs nagy múltú hagyománya annak, hogy a normál iskolákban tanító pedagógusok, tanárok rendelkezzenek alapvető gyógypedagógiai, fejlesztőpedagógiai képzettséggel. Ez nélkülözhetetlen az integrált/inkluzív oktatás értelmes bevezetéséhez, mert ezen ismeretek birtokában tudnák a különbözőségekben rejlő képességek kibontakoztatásának lehetőségét szakszerűen elősegíteni (együttműködve az osztályban bent lévő asszisztenssel!). A többségi iskolákban tanító pedagógusoknak olyan gyógy- és fejlesztőpedagógiai, valamint tehetség gondozásban segítő ismeretek birtokában kell lenniük, amelyek nemcsak elméletileg, pszichológiai, szociológiai felkészültségükben, hanem metodikailag, eszközismeretekben, technikailag is jártassá teszi őket a sokféle igényű tanuló szükségleteinek kielégítésére.

Az inkluzív nevelés célja minél több ember számára biztosítani, hogy jobb lehetőségeik legyenek a munkaerőpiacon. Különösen így van ez a nyelvtudással: a „papírral” rendelkezők felmentést kaphatnak ugyan az alól, hogy csak nyelvvizsgával jussanak diplomához, azonban ez a látszólagos kedvezmény a munkaerőpiacon a visszájára fordul. A piac nem ad ilyen engedményeket, különösen akkor nem, ha az élethosszig tartó tanulás során a minőségi fejlődést, ismereteket idegennyelv-tudással lehet megszerezni. Tehát meg kell találni a megfelelő eszközöket, technikákat, módszereket az idegennyelv-ismerethez való hozzáféréshez, és minden lehetőséget meg kell ragadni ahhoz, hogy a nyelvi nehézségekkel küzdők is kibontakoztathassák anyanyelvi és idegen nyelvi képességeiket tanulmányaik során és azon túl is.

Jelen írás arra fókuszál, hogy miként tudják az idegennyelv-tanárok a diszlexiával küzdő tanulók részképességeit, azon belül is a vizuális felismerő, differenciáló képességeiket fejleszteni idegennyelv-tanulásuk közben.

A beszéd – beszélő környezetben – általában magától fejlődik, míg az írás–olvasás explicit tanítást igényel. A hazai idegennyelv-tanítás főként szövegalapú, azaz az írott szöveg megértésére alapoz (l. tankönyvek, munkafüzetek, feladatlapok használata). A beszélő idegen nyelvi közeget többnyire csak igen kis mértékben képes egy-egy tanóra felidézni, még kommunikációközpontú nyelvtanítás során is, hiszen csak mesterségesen generált szituációk hozhatók létre valódi kontextus nélkül. A valódi kontextus hiánya pedig nem vált ki valódi, rutinszerű válaszreakciókat, így a tanult nyelven való kreativitás sokáig késsik, mert főként a panelek gyakorlására helyeződik a hangsúly. Az írott nyelvi közeg túlsúlyos használata az órákon csökkenti a diszlexiás (diszgráfiás) tanulók nyelvtanulási sikerességét. A diszlexiás tanulók többségi tanulókkal való együtt tanulásának és együtt haladásának az esélyeit pedig a heti két-három óra fejlesztőórás részvétel nem képes kellőképpen biztosítani. Ahhoz, hogy a tanulási nehézséggel küzdők és a többségi tanulók közt a távolság ne növekedjen, az iskola tanári karának összehangolt munkája szükséges.

1. A DISZLEXIÁRÓL

Az emberek többsége évezredek óta spontán módon, utánzással, a nyelvi képességeik kibontakoztatásával képes elsajátítani a beszédet. Az írást viszont, amely egy mesterségesen létrehozott kódrendszer, már csak kevesebb ember képes megtanulni, függetlenül attól, hogy sekély vagy mély ortográfiájú nyelvről beszélünk-e. A diszlexia és a diszgráfia problémája a nyelv írásbeliséggel kapcsolatos interszekciójából adódik.

A diszlexia fogalmának meghatározására számos megközelítés született. A diszlexiát a tünetek és az okok alapján próbálták elkülöníteni az olvasási gyengeség egyéb formáitól. A

diszlexia definíciójának pszichológiai, pedagógiai, neurológiai és logopédiai megközelítésében – az olvasási zavarral összefüggésben – a következő fogalmak szerepelnek: intelligencia, iskolai teljesítmény-elmaradás, életkor, szövegértés-problémák, részképesség-zavarok, gyakorlás és eredmény diszharmoniója (vö. CSÉPE 2000).

A diszlexia tünetei, megjelenési formái: az olvasási zavarral küzdők eleinte nem képesek pontosan felismerni, azonosítani a betűket, illetve nem tudják akusztikailag pontosan elkülöníteni az egyes hangokat egymástól, kihagynak szavakat, szótagokat, vagy betoldanak jelen nem levőket (betűket, szótagokat), illetve felcserélik az ott lévőket, valamint az előbbieket kombinációja is előfordul. A nem megfelelő szófelismerés, szójelentés-azonosítás szövegértési problémákhoz vezet: nem értik meg az összefüggéseket, az ok-okozati következtetéseket. A pusztán gyakorlás kevés változást eredményez, azonban közben kifejlődhetnek a kompenzációs stratégiák.

A beszéd nem egyenlő a betűzéssel. A beszédben a fonémák nagymértékben igazodnak egymáshoz, vagyis a szavakban a hangok nem diszkrét fonémaként jelennek meg. A fonémaszegmentálási és -megkülönböztetési képesség, azaz a fonológiai tudatosság, a fonémamemória, a fonológiai feldolgozás az olvasás és írás alapja (ADAMIKNÉ 2006, CSÉPE 2006, STEKLÁCS 2013, SZINGER 2005). Akiben ez nem fejlődött ki megfelelően, annak nehézségei lesznek a literációnak a fejlődése terén.

A diszlexia okait régóta kutatják. Kezdetekben azt feltételezték, hogy a vizuális feldolgozás nem megfelelő voltából adódik a probléma, azaz az olvasó nem tudja adekváтан azonosítani a betűk jellemző jegyeit, ami nem megfelelő szófelismeréshez vezet. Vagyis az izolált betűfelismerés után szintetizálni kell az egységeket, hogy hozzáférjünk a leírt szóhoz. A részképesség-zavart mutató gyermekek egy részénél a téri-vizuális észlelés zavara miatt az ehhez a részfolyamathoz tartozó működés mind a vizuális információ dekódolásában, mind az analízisben nehezített. A vizuális észleléshez kapcsolódva megállapították, hogy a részképesség-zavarral küzdő gyermekek egy része lassabban idézi föl az emlékezetében a különböző alakzatokat, ami az alakzatok eredeti analízisének pontatlanságából és az emlékezeti tárolás zavarából együttesen adódik (SEBESTYÉNNÉ 2004).

Az olvasási zavar magyarázatára a vizuális észlelés és feldolgozás zavara nem volt elégséges magyarázat, azaz nem pusztán a vizuális felismerés hibája, a betűk optikai jegyeinek nem kielégítő elemzése és nem is a szemmozgások okozzák a betűtévészéseket. A betűk megfordítása sem annyira gyakori, mint ahogy először gondolták, és az is leginkább az azt körülvevő betűktől függ (BRADY–SHANKWEILER 2001).

Az auditívdeficit-elképzelés hívei a probléma fő okát abban látják, hogy a gyenge olvasóknak nyelvfeldolgozási zavaruk van, nem tudják a szavakat részekre bontani, illetve összeállítani, azaz analízálni és szintetizálni, nem megfelelő a fonémareprezentációjuk, ezért hajlamosak arra, hogy a hasonló szavakat összekeverjék, mivel nem tudják azonosítani, lokalizálni azt a helyet, ahol különböznek a szavak egymástól. Például nem tudják azonosítani, hogy a *dél* és a *bél* az első szegmensben különbözik, vagy hogy a *bál* és a *bél* a másodikban. A probléma tehát a szavak fonológiai struktúrájának elemzésében van (BRADY–SHANKWEILER 2001).

Egy másik elképzelés szerint a vizuális jegy, azaz a betű és a hang asszociatív viszonya, azaz a kettő közötti transzformációs képesség nem alakult ki megfelelően.

Vannak gyermekek, akik hibátlanul (betűről betűre) olvasnak (még értelmetlen betűsorokat is), de nem értik a szöveget, és akadnak olyanok, akik az olvasandó szó helyett formailag teljesen más, de jelentésében hasonló szót „olvasnak ki”.

Ma már tudjuk, hogy a probléma összetett, tehát a nem megfelelő olvasási képesség más nyelvi és egyéb kognitív képességek nem jól funkcionáló voltából adódik. A diszlexiával együtt gyakran előforduló képességzavarok CSÉPE (2000: 247) alapján:

- „a szenzoros funkciók és az észlelés problémái, vizuális és hallási percepciók zavarok;
- a szenzoros integráció (látás, hallás, motoros funkciók) zavarai;
- az emlékezeti funkciók, főként a munkaemlékezet zavarai;
- a motoros és egyensúlyi rendszer zavarai;
- laterális, dominancia, kezesség zavarai, bizonytalansága;
- a nyelvi képességek zavarai;
- a diszlexiát kísérő magatartási zavarok (...).”

A fejlődési diszlexia olyan alapvető kognitív képességek zavarától függ, amelyek alkatilag meghatározottak. A Neurológusok Világszövetségének meghatározásában „a fejlődési diszlexia [...] olyan zavar, amely az olvasás elsajátításának nehézségében nyilvánul meg, annak ellenére, hogy az olvasás tanítása az adott nyelven szokásos, elfogadott módszerrel történik, és a tanuló intelligenciája a normál tartományba sorolható, szociokulturális lehetőségei pedig nem térnek lényegesen el az átlagtól” (CSÉPE 2000: 246).

A diszlexiás gyermekekre jellemző tünetek a következők:

- „hiányzó tudatosság: a szavak hangjaira, a hangok sorrendjére, a rímekre, a szótagok sorrendjére;
- a szavak »megfejtésének« nehézsége – különálló szavak azonosítása;
- a szavak »tárolásának« nehézsége – betűzés, helyesírás;
- a sorrendiség nehézségei: az olvasott és az írott szavak betűinek sorrendje, számok sorrendje (pl.: erdő-erőd, pék-kép, 12–21);
- az olvasott szöveg megértésének nehézsége;
- a gondolatok írásbeli kifejezésének nehézségei;
- megkésett beszédfejlődés;
- a hallott szöveg pontatlan és részleges feldolgozása;
- a gondolatok kifejezésének nehézségei a beszédben;
- tér- és időbeli viszonyok megítélésének zavarai (pl.: bal-jobb, lent-fent, korán-későn, tegnap-holnap, hónapok, napok);
- kézhasználat bizonytalanságai;
- hasonló problémák előfordulása a családban;
- a kézírás nehézségei;
- a matematika tanulásának nehézségei: a műveleti lépések sorrendjének bizonytalansága, irányok tévesztése, a matematikai szóhasználat megértésének problémái.” (CSÉPE 2000: 248)

A következőkben a fenti részképesség-zavarok közül csak a vizuális (alak)felismerésre, azonosításra, differenciálásra, illetve a vizuálistémák-fejlesztésre koncentrálnak a feladatunkon.

2. A DISZLEXIÁSOK VIZUÁLIS RÉSZKÉPESSÉGÉNEK FEJLESZTÉSE IDEGENNYELV-ÓRÁN

A különböző fokú diszlexiával, olvasási gyengeséggel küzdő tanulók is megtaníthatók idegen nyelvekre, azonban az ő haladási tempójuk a tipikus fejlődésű tanulókhöz képest egyes területeken jóval lassabb, és a tanulási technikáiknál jobban kell építeni a különböző auditív, vizuális és kinezetikus csatornák egyénre szabottabb igénybevételére, a többszornás információ-bevitelre, illetve a részképességek fejlesztésére, mint ahogy ezeket a normál idegennyelv-tanítási stratégiáknál megszoktuk.

A következőkben olyan, vizuális elemzéssel kapcsolatos feladatokat mutatok be az angoltanuláshoz kapcsolódóan (más nyelv tanulásakor is használható), amelyeket a fejlesztőpedagógia, illetve a gyógypedagógia alkalmaz a tanulási nehézséggel küzdők fejlesztésére az anyanyelvükön. Az egyes feladatok nem pusztán a vizuális észlelést fejlesztik, hanem a szerialitást, a memóriát, a koncentrációt, az elemző és szintetizáló képességet is. A feladatok nehézsége jól alakítható a különböző fejlettségi szinten lévő tanulókhöz.

2.1. A vizuális emlékezet fejlesztése – betűsorrend, memória, koncentrációképesség

Figyeld meg a következő betűkombinációt, és karikázd be az alábbi betűsorokban!

bup

bub, pub, bup, dup, pab, bap, bup, fab, puf, buf, mub, pub, bup, nub, nab, hub, bup, dap, mab, pum, bup, pap, bab, nun, hun, puh, bup, dup, pun, bup, puh, gup, hug, buh, pub, hum, bup, duo, pod, dup, hub, hap, bah, pdu, bpu, bup, mub, bup, hud, nub, pun, bun, bah, nun, pun, bup, mub, puf, duf, bup, pup, dud, bub, pub

Megoldás:

bup

bub, pub, *bup*, dup, pab, bap, *bup*, fab, puf, buf, mub, pub, *bup*, nub, nab, hub, *bup*, dap, mab, pum, *bup*, pap, bab, nun, hun, puh, *bup*, dup, pun, *bup*, puh, gup, hug, buh, pub, hum, *bup*, duo, pod, dup, hub, hap, bah, pdu, bpu, *bup*, mub, *bup*, hud, nub, pun, bun, bah, nun, pun, *bup*, mub, puf, duf, *bup*, pup, dud, bub, pub

Ezt a feladatot rövid, hárombetűs értelmes szóval is lehet gyakorolni, illetve több, rövid betűsor-kombinációt is lehet figyeltetni egyszerre a tanulóval a nehézségi fokot a fejlettségi szintjéhez igazítva.

2.2. Vizuális emlékezet fejlesztése úszavakkal (+koncentrációfejlesztés, szerialitás, memóriafejlesztés)

Figyeld meg a következő betűkombinációkat, jegyezd meg azokat, és karikázd be az alábbi betűsorokban!

phutr, derfy

cuhf, huner, derty, phutr, nerty, chert, nnuty, derfy, chirty, phutr, mepty, phutr, hcerfy, derfy, dhutr, berfy, ferfy, purfy, bhutr, derfy, dhutr, phutr, dhutr, perty, phutr, derfy, phutr, dnuty, purty, murfy, phetr, nurfy, nethry, derfy, perfy, duhrty, durfty, phutr, metry, betru

Megoldás

cuhf, huner, derty, *phutr*, nerty, chert, nnuty, *derfy*, chirty, *phutr*, mepty, *phutr*, hcerfy, derfy, dhutr, berfy, ferfy, purfy, bhutr, *derfy*, dhutr, *phutr*, dhutr, perty, *phutr*, *derfy*, *phutr*, dnuty, purty, murfy, phetr, nurfy, nethry, *derfy*, perfy, duhrty, durfty, *phutr*, metry, betru

A feladat hosszúságát növelhetjük, ha a koncentrációs időt is szeretnénk javítani. A bemutatott szavakat eleinte hagyjuk a tanulók előtt, később elvehetjük előlük, hogy csak emlékezetből hívják elő újra és újra az eredeti „szóképet”.

2.3. Vizuális emlékezet – koncentrációfejlesztéssel

Figyeld meg a következő szavakat, jegyezd meg azokat, és karikázd be az alábbi betűsorokban!

agree, desire

decent, enjoy, ice-cream, agree, admire, caring, easy, desire, excite, degree, grace, laugh, hope, agree, power, respect, spark, team, worthy, youth, virtue, unique, active, delight, agree, extra, value, creative, dreamy, devoted, desire, accept, beauty, agree, desserts, adore, agree, blessed, duty, fine, desire, fulfill, involve, magic, mercy, respect, support, thankful, wisdom, perfect, optimistic, mature, agree, mindful, desire, miracle, innovate, faithful, exciting, confidence, amazed, aware, balanced, contribution, dignity, cheerful, dynamic, enthusiasm, glory, open-minded, acceptance, obedient, passion, proud, quality, stability, self-respect, desire, wealth, wellness, valuable, virtue, tolerance, user-friendly, satisfied, precious, prosperous, pretty, relax, special, sparkle, sweet, self-expression, useful, victory, wisdom, smiling, peace, punctual, excellent, desire, readiness, positive, polite, agreeable, liberty, love

Megoldás

decent, enjoy, ice-cream, *agree*, admire, caring, easy, *desire*, excite, degree, grace, laugh, hope, *agree*, power, respect, spark, team, worthy, youth, virtue, unique, active, delight, *agree*, extra, value, creative, dreamy, devoted, *desire*, accept, beauty, *agree*, desserts, adore, *agree*, blessed, duty, fine, *desire*, fulfill, involve, magic, mercy, respect, support, thankful, wisdom, perfect, optimistic, mature, *agree*, mindful, *desire*, miracle, innovate, faithful, exciting, confidence, amazed, aware, balanced, contribution, dignity, cheerful, dynamic, enthusiasm, glory, open-minded, acceptance, obedient, passion, proud, quality, stability, self-respect, *desire*, wealth, wellness, valuable, virtue, tolerance, user-friendly, satisfied, precious, prosperous, pretty, relax, special, sparkle, sweet, self-expression, useful, victory, wisdom, smiling, peace, punctual, excellent, *desire*, readiness, positive, polite, agreeable, liberty, love

A feladat nehezebb, ha értik is a keresett szavakat, mintha csak vizuálisan kell azonosítaniuk, ugyanis a szósorban a pozitív jelentésű szavak megértése lassíthatja az azonosítási folyamatot. Jobb képességű, az idegennyelv-tanulásban előrébb tartó tanulóknál hosszabb szavakat is lehet figyeltetni, többet is egyszerre. Tematikailag a szavak lehetnek homogének vagy heterogének, szófajukat tekintve is a nyelvtanulás céljától függ, hogy azonos vagy különböző szófajú szavakkal dolgozunk-e. A heterogénebb jelentésmezőhöz tartozó szavakkal könnyebb a feladatot megoldani, ha a tanulók ismerik is a szavak jelentését, és nem csak a vizuális betűsorra koncentrálnak.

2.4. A szövegértési feladatok megoldására készít fel a következő gyakorlat – szkennelő olvasás gyakorlása, illetve a vizuális emlékezet – keresés szövegben

Keress meg és karikázd be a következő szövegben a *child(ren)* és a *parent(s)* szavakat!

Family, not area, is key to a child's education: Children with parents who spent extra year in education get better grades

The positive impact a parent can have on a child's education is more important than where they live, a new study suggests. Growing up in an impoverished area is often blamed for holding back children academically. But a report's findings indicate it is the attitude towards education within their family unit that really matters.

The research involved two groups of disadvantaged children in cities across England, all of whom were waiting to move into social housing in some of the most deprived neighbourhoods. One group moved in between one and three years before their Key Stage 3 tests at 14. The other started living there afterwards. When their performance in the tests was measured, both groups had almost identical average scores. Dr Felix Weinhardt, who conducted the research, said: 'We have always tried to help the most disadvantaged children to get better life chances and one of the ways we thought we could do this is through housing policy. 'But research now increasingly tells us that bad neighbourhood environments have no causal influence on these children's school performances at all.' The postdoctoral fellow in the London School of Economics' Centre for Economic Performance added: 'These two groups of students really get very bad grades – very similar to students who live in high-density social housing neighbourhoods and never moved. 'This means that we definitely should think about ways to help them improve their school achievements but we cannot do it through housing policy.'

The children of parents who spend one extra year in education typically achieve one grade higher in two GCSEs or two grades higher in one GCSE than other pupils, it found. Previous research has found those who remain in education or training until 18 earn more money, are healthier and are less likely to break the law.

Professor Alan Smithers said: 'The research shows that where somebody lives is much less important than what they carry around with them.'

'This includes what their interests are, how much support they get from their parents and how much their parents care about good education – which they can provide directly to their child and by finding them a good school to go to.'

(forrás: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2303716/Family-area-key-childs-education-Children-parents-spent-extra-year-education-better-grades.html>)

2.5. *Vizuális emlékezet fejlesztése*

Jegyezd meg a szavakat az alábbi táblázatban! (Csak az alábbi táblázatot mutatjuk a tanulóknak, amelyben értelmes szavak vannak!)

pan	baby
hub	moon
bed	lady
man	dead

20 másodpercig nézheti a tanuló a táblázatot, majd elvesszük tőle, és a következőt kapja. Milyen különbséget látsz az előző táblázathoz képest?

pen	baby
hub	moon
bed	lady
man	dad

Megoldás: pan/pen, dead/dad

Táblázatszerűen könnyebb a szavakat megjegyeztetni, mint pusztán felsorolással, mert a térbeli elrendezés segíthet a felidőzésben.

2.6. Vizuális emlékezet fejlesztése tanult szavakkal – vizuális és verbális fejlesztési, memóriafeladat

Jegyezd meg a szavakat az alábbi táblázatban! Figyeld meg az elrendezésüket is!

children	kitchen
house	harbour
window	river
airplane	forest

20 másodpercig nézheti a tanuló a táblázatot, majd elvesszük tőle, és a következőt kapja. Mely szavak hiányoznak az előző táblázatban látottakból?

children	kitchen
	harbour
window	
airplane	forest

Megoldás: house, river

A feladatok megfogalmazásánál fordítsunk különös gondot arra, hogy a figyelmét előre irányítsuk, koncentrált elemzésre készítsük a megfogalmazásunkkal.

2.7. Vizuális emlékezet fejlesztése – lokális emlékezet

Jegyezd meg a szavakat az alábbi táblázatban! Figyeld meg az elrendezésüket is, melyik szó hol helyezkedik el! A jelentések alapján próbáld meg vizualizálni az alábbi szavakat, rendelj hozzá magadban képeket, hogy mi mi mellett áll, mi minek a párja.

bicycle	toothbrush
christmas	table tennis
carpet	teacher
lesson	technology

20 másodpercig nézheti a tanuló a táblázatot, majd elvesszük tőle, és a következőt kapja. Melyik két szó helye változott?

bicycle	toothbrush
teacher	table tennis
carpet	christmas
lesson	technology

Megoldás: teacher, christmas

2.8. Különbségek felismerése

Figyeld meg a következő mondatot!

m&m's melts in your hands, not in your mouth

(Jegyezd meg a szavakat tömbökbe rendezve! Így: 1. m&m's 2. melts in your hands 3. not in your mouth)

Elvesszük az előbb mutatott mondatot.

Mi a különbség a reklám szlogenjében található mondat és az előbb megfigyelt mondat között?

Megoldás: a mouths és a hands helyet cserélt.
A vizuális tömbösítés segíti a tárolást a memóriában. A „tömböket” könnyebb előhívni, mint az egészet egyszerre.

2.9. Vizuális emlékezet fejlesztése

Nézd meg a következő szót alaposan! (Betűsorrend emlékezetbe vésése – új szavak tanulásánál. Szókártya megmutatása)

resetlement

Elvesszük a tanulótól az előző szókártyát, majd a következőt kapja.
Az alábbi szavak közül melyik van úgy írva, mint az előbb megfigyelt szó?

a) resetement
b) resetlement
c) ressettlement
d) resetlement

Megoldás: b)
Kezdetben rövidebb, később nehezebb, hosszabb szavakkal végezzük ezt a feladatot.

2.10. Vizuális emlékezet

Figyeld meg az alábbi szót! Jegyezd meg, hány betűből áll, és mely betűk ezek.

resign

Elvesszük az előbbi szókártyát.
Melyik betűkombináció áll ugyanabból a betűkből?

a) esrngi
b) ersegi
c) resinr
d) gersig

Megoldás: a)

A feladat megfogalmazásánál próbáljunk minél pontosabb instrukciót adni, hogy a tanuló a figyelmét a sikeres feladatmegoldásra tudja irányítani.

2.11. Vizuális emlékezet – verbális emlékezet: multimodalitások összekapcsolása

Nézd meg a következő képet! Jegyezd meg a képen lévő szavakat, illetve azok sorrendjét!

Elvesszük az előbb megfigyelt képet.

Olvasd el az alábbi szavakat! Melyik szó hiányzik az előbb látott kép szövegéből?

careless, free, mean, speech, talk

Megoldás: doesn't

Rakd a megfelelő (a képen látott) sorrendbe a szavakat!

2.12. Vizuális differenciálás, vizuális emlékezet szerialitással

Figyeld meg a sorok elején kiemelt, első szót! Hasonlítsd össze az utána lévő szavakkal! Húzd alá, amelyik egyforma az első szóval!

kitchen – kichen, kichten, kitchne, kitchen, kihcten

school – scoolh, school, schoul, schoohl, cshool

famous – femous, famuos, famoos, faimos, famuso

queue – queeue, queoe, queue, queuee, queque

tough – tuohg, touhg, htough, tough, toogh, htoog

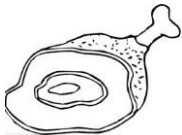

suspicious – suspiciuous, suspiciuos, suspiciuous, suspicious

2.13. Vizuális differenciálás, emlékezet, koncentrációfejlesztés

Színezd be azokat a szavakat, amelyekben nem ee, hanem ea betűkapcsolat található!

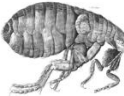
beach, bead, beak, bean, bear, beat, bee, beech, beef, been, beep, beer, beet, bleed, bread, break, breast, breath, breed, breeze, cheap, cheat, cheek, cheese, clean, clear, cream, creed, creek, creep, dead, deaf, deal, dear, death, deed, deem, deep, deer, dream, each, ear, earl, earn, earth, ease, east, eat, eel, fear, feast, fee, feed, feel, feet, flea, flee, fleet, free, geese, grease, great, greed, greek, green, greet, head, heal, hear, heart, heat, heel, jeans, jeep, keep, knee, kneel, lead, leaf, least, leave, leech, leek, leep, meal, mean, meat, meet, near, neat, need, pea, peace, peach, peak, pear, pearl, peek, peel, peer, plea, queen, reach, screen, sea, seal, see, seed, seek, seem, sheep, sheet, sleep, sleeve, sneeze, speech, speed, steal, steel, steep, street, sweat, sweep, team, tear, teeth, three, tree, tweet, weak, wear, weed, week, weep, wheel, year

2.14. Figyeld meg, hasonlítsd össze a párjával, és jegyezd meg a képekhez tartozó szavak írásmódját!

	bear		beer
	beat		beet
	flea		flee
	meat		meet
	steal		steel

Elvesszük az előbbi képeket a szavakkal.

Egészítsd ki a képek melletti szavakat a megfelelő betűkkel!

	st...l		m.....t		fl.....
---	--------	---	---------	--	---------

2.15. Vizuális differenciálás

Hasonlítsd össze az alábbi két szöveget! Keresd meg a különbségeket! Javítsd ki az alsó szöveget a felsőnek megfelelően!

In a faraway land, long ago, King Stefan and his fair queen wished for a child. At last a daughter was born, and they named her Arora. To honor the baby princess, the king held a great feast. Nobles and peasants, knights and their ladies everyone flocked joyfully to the castle.

In a farway land, long ago, King Stefan and his fair *queen* wished for a child. At last a *daughter* was born, and they named her Arora. To honor the baby *princess*, the king held a great *fest*. Nobles and *peasants*, knights and their ladies everyone flocked joyfully to the *castle*.

2.16. Vizuális alak-háttér megkülönböztetés

Keress a betűk között értelmes szavakat!

Phounoutdoorkimttoysdaolirttslideuwoudaloooswinghpovtweereeseesa-wizfomdeudplayhouselevarlekopndytrampolineminrhozncuktesandpito-feyplaokgbuckethunigevomilflooscooterwcsaizeokfootballildum-moshreiabadmintonbuphsenghwenmobasketballxinhaermitablentennis-leydesthakbicyclelebnbizikeskateboardltampsyhandballfraphuvo-odrugbyoundersleqemoztraiyegolfmientutr

Megoldás:

Phounoutdoorkimttoysdaolirttslideuwoudaloooswinghpovtweereeseesa-wizfomdeudplayhouselevarlekopndytrampolineminrhozncuktesandpito-feyplaokgbuckethunigevomilflooscooterwcsaizeokfootballildum-moshreiabadmintonbuphsenghwenmobasketballxinhaermitablentennis-leydesthakbicyclelebnbizikeskateboardltampsyhandballfraphuvo-odrugbyoundersleqemoztraiyegolfmientu

Ez a feladat ilyen formában csak már tanult szavakkal végezhető. A feladat könnyebb változata, ha új szavakat akarunk tanítani, vagy csak szókeresést játszunk, ha előre megadjuk, mely szavakat kell megtalálnia a betűsorban. Javítja az ortográfiai ismereteket. Az ilyen típusú feladatok különösen fontosak mély ortográfiájú nyelveknél.

ÖSSZEGZÉS

A diszlexiások egyik lehetséges részképesség-zavara a vizuális elemzés pontosságában, annak megfelelő működésében rejtőzhet. A fejlesztés alapmotívuma az azonosságok és a különbségek, megkülönböztetések észlelése, regisztrálása, a sorrendiség megfigyelése. A fenti mintafeladatok abból a célból készültek, hogy az idegennyelv-tanulás legfőképpen kezdeti szakaszában a vizuális elemzést, a szóképek felismerését, az elemzésben az elemek azonosítását, azok sorrendiségét, az emlékezet és a koncentráció fejlesztésével együtt erősítsük a tanulóknál. A feladatok az alaptól az egészen összetett, magas szintű variációkig elkészíthetők a tanulók igénye szerint. A feladatokat a tanulók maguknak is kitalálhatják, illetve megszerkeszthetik. A tanárkollégákkal együtt dolgozva a feladatkészlet folyamatos, tematikus bővülésével egész évre való gyűjtemény állhat össze a tananyaghoz illesztett szókészlethez igazítottan. A feladatok elkészítésénél az elsődleges szempont, hogy határozzuk meg a fejleszteni kívánt képességet a tanuló meglévő képességeihez igazítva: ne legyenek túl könnyű, és ne legyenek „megoldhatatlan” feladatok. Fontos, hogy a tanuló érezze a „haladást”, miközben sikerélményt is megél. Át kell élnie a tanulónak, hogy célzott gyakor-

lással mindig nehezebb feladatokat képes megoldani: meg kell tapasztalnia a saját haladását, hogy pozitív attitűd alakuljon ki benne a kihívásokkal, az új feladatokkal szemben.

IRODALOM

- ADAMIKNÉ JÁSZÓ Anna 2006. *Az olvasás múltja és jelene*. Budapest: Trezor Kiadó.
- BRADY, Susan A.–SHANKWEILER, Donald P. (eds.) 2001. *Phonological processes in literacy. A tribute to Isabelle Y. Liberman*. Hillsdale, NJ: LEA.
- CSÉPE Valéria 2000. Az olvasás és írásképeség zavarai. In: ILLYÉS Sándor (szerk.) *Gyógy-pedagógiai alapismeretek*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar.
- CSÉPE Valéria 2006. *Az olvasó agy*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- JUHÁSZ Valéria 2014. Esélyegyenlőség az oktatásban: az inkluzív oktatási rendszer – a párbeszéd iskolája. In: BARNÁ László–FEKETE Sándor–KEGYESNÉ SZEKERES Erika–MAJOR Ágnes (szerk.): *Egyenlőtlen utakon*. Tehetséggondozó. Műhelyfüzetek 2. Miskolc: Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar Tudományos Diákköri Tanács. 69–84.
- MESTERHÁZI Zsuzsa 1998. *A nehezen tanuló gyermekek iskolai nevelése*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar.
- SEBESTYÉNNÉ TAR Éva 2005. Nyelvi zavarral küzdő gyermekek az iskolában. In: B. NAGY Ágnes–SZÉPE György (szerk.): *Anyanyelvi nevelési tanulmányok 1*. Iskolakultúra-könyvek 29. Pécs: Iskolakultúra, 154–169.
- STEKLÁCS János 2013. *Olvasási stratégiák tanítása, tanulása és az olvasásra vonatkozó meggyőződés*. Budapest: Nemzedékek Tudása Kiadó.
- SZINGER Veronika 2005. Az írás-olvasás előkészítése az óvodai programok tükrében. In: B. NAGY Ágnes–SZÉPE György (szerk.): *Anyanyelvi nevelési tanulmányok 1*. Iskolakultúra-könyvek 29. Pécs: Iskolakultúra, 184–199.